

kopravnega in istovrednega človeka tudi iz žene. O vsem tem gibanju, ki navdušuje vsakega človekoljuba, možkega in ženo, in s katerim se peča ves moderni svet, noče dr. Lampe nič slišati. Mi vemo sedaj, da je dr. Lampe, ki se je norčeval iz onih, kateri se trudijo, da bi bila tudi žena bolj izobrazena nego je bila dosedaj, ki hočejo pripraviti, da bi se tudi žena pečala z resnimi opravili, tudi z onimi, ki ne spadajo v gospodinjstvo, ki hočejo ženi zbistriti duha in ublažiti srce, naš nasprotnik, da sta našemu gibanju in delovanju dr. Lampe in njegova stranka sovražna.

Spoznali smo torej svoj položaj, vemo, kdo nam je prijatelj, kdo neprijatelj. Trdne zaslombe nimamo ni pri eni, ni pri drugi stranki. Žalostna resnica je, da ni našla morebiti še nobena ideja pri nas in tudi drugod toliko nasprotnikov, kakor ravno žensko vprašanje. In vendar ni toliko vzrok tej apatiji prepričanje dotičnikov, saj ne morejo dobiti tehničnih vzrokov za svoje nasprotovanje, vzrok je ali v osebnih oziirih in dobičkah željnosti moškega spola ali v splošnem nerazporazumljenju in velikanski nevednosti! Zlasti zadnja nam škodi največ. Kdo ne pozna onih bajk, da hočejo postati ženske — možki itd. Če hočemo torej kaj doseči, je treba najprej, da vsak po svoji moči uči ljudi in jim razjašnjuje nejasne ali pobija napačne pojme o ženskem gibanju. Skrbeti moramo najprej, da dobimo inteligentne kroge na svojo stran, potem bo pronicala ideja enakopravnosti in osamosvoje žene tudi v ljudske mase in odobrila obilen sad! Potem se zmanjša in izgine krog nezaupnežev, propade pa tudi zbor naših nasprotnikov! A da se uresničijo naše nadeje, bo treba še mnogo napora in požrtvovalnosti, in zato na delo!

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

Na Zidanem mostu.

Kjer objema bistra Sava
gor solčavskih brhko hči,
tam ni zemlje naše meja,
sklep celote tam leži.

Most granitni nad globino,
— skalna vez slovenskih tal, —
jasno pne nad njim se nebo,
v dnu šumi deroči val! . . .

Sloga zidaj most mogočni,
nad prepadom tujstva svod,
in v ljubezni bratski, močni
k zmagi stopal boš, moj rod!

Mimo Celja.

V obrazu jeze rudečica
podviza mojo pot od tod,
kjer v gnezdu tujem kukavica
zli svoj je izvalila rod.

Na razvalinah ob strmini
oko trenotek se mudi,
in v duši temnih dob spomini
budé prizore lepših dni . . .

Mogotcev krutih stebri stari
razsuti v sip in prah leže,
nad njimi pa se v solčnem čari
slovanski sokol smelo pne.

V pivarni v Žaleu.

Mogočno se kupe pené
in radostno vriska srcé,
da jek se razlega okrog:
Domači sok, živi te Bog!

Kot hmelj korenito navzgor
oklepa se trdnih opór,
oklenimo mi se povsod
ljubezni za dom in za rod!

Bog čuvaj te, cvetna ravan,
in jasno naj sije ti dan,
da sladni tvoj hmelj bo zóréł,
sok zlati nam srca razgrel!

Mogočno se kupe pené
in radostno vriska srcé,
da jek se razlega okrog:
Domači sok, živi te Bog!

kakor presen kruh. Kako zadovoljsvo moreš imeti s tako balalajko (ruska kitara na tri strune) brez strun? ... Pes! ...»

Gorkij pušča vsakega svojega skitalca, da se pokaže z najboljše strani in da vzraste do prave veličine — čeprav tudi le za trenotek. Pa ne nahaja v njih samo nečesa, kar ima svojo vrednost, ampak tudi neko posebno lepoto. Za Malvo je ta lepota v tem, da je »sama svoj gazda«, istotako za dobrodušnega vojaka v stepi. »Meni, dragi moj, dopada to skitanje. Zmrzuješ, tudi gladuješ, pa si svoboden ... Nimaš nikogar nad seboj ... Sam si svoj gazda ... Moreš sam svojo glavo pojesti — pa ti nihče ne poreče niti besedice ... Končana stvar ... Jaz sem te dni gladoval, besnel... sedaj, vidiš, ležim in gledam v nebo ... Zvezde trepečejo ... kakor da bi hotele reči: Nič ne dé, Lakutin, korakaj le svobodno po zemlji in ne popuščaj nikomur... Hm... Ali pri srcu mi je tako prijetno ...»

Toda, če je bosjaku na kakem kraju še tako dobro, prej ali slej se pripeti vendar »eksplozija« — on zapusti svoje toplo gnezdo, svojo službo, svojo ljubico in začne znova — umazan in lačen — svoje tavanje brez cilja. Vse kar je trdnega in stalnega, vzbuja v njem žalost, zaničevanje in težko tesnobo, katero skuša z »vodko« omamiti ali pa raztresti z blodenjem po stepi. Kakor črv grizeta na njem veselje do potepanje in težnja po spremembi, in dasi je v svoji duši trdno prepričan, da nikdar in nikjer ne najde nič novega in zanimivega, vendar ga vleče vedno proč, venkaj v neznano daljavo, za gore, ki zakrivajo obzorje, tje kaj, kjer solnce vzhaja ali kjer izginja. Nazadnje se to potepanje seveda spreminja v navado, toda sprva je skitništvo in bosjaštvo, po naziranju Gorkega, elementaren pojav. On nam kaže, kako je ta pojav razširjen in nepremagljiv; on se na njegovi lepoti celo navdušuje, ne prizadeva si pa preveč, da bi nam odkril vzroke te prikazni.

(Zvršetek pride.)

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

II.

Mozirju.

Kjer vrsta belih hiš stoji,
košata lipa zeleni;
ponosno ziblje gost razplet
čuvalka srečonosnih let.
Nad njoj je hrul mnog hud vihar,
a stala je krepko vsikdar
in zrla na planinski dom,
ko zemlje drob je stresal grom ...
Le eveti, lipa, rasti, klij,
na vse strani svoj vrh razvij,
in ti, moj dom, ne trepetaj, —
dasi okove trga zmaj, ...
miruj domača čeda, —
sv. Jurij*) náte gleda!

Kopelj v Savini.

Čisti kot kristal
biserne Savine val
po kamenčkih in peščini
lahno žuboreva,
solnce žarko se v gladini
mavrično odseva.
Tam v zatišju vrba
giblje se rahló, —
čutim, da dih božji
pluje nad vodó. —
Rosne si demante
bajnomična Vila
s kit je zlatokodrih
tajno utrnila,
v hladno je naročje
me vabeč sprejela,
kot z baržunom svilnim
méhko me odela ...

Spone so odpale,
prost je duše vzlet,
ves prerojen gledam
solnčnojasni svet! —

Srebročisti reke tok,
blagoslovil te je Bog, —
ti si me pretvoril,
dušo mlado storil!

*) Mozirska župnija posvečena je zaščitniku sv.

Juriju

lali in bili veseli ob uspehih, kakor otroci. Po deželi so vstajali pevci, bodrili na delo, opevali nekdanjo krasoto in slavo domovine, nekdanjo njeno bogatstvo in velikost. V plemenitem zanosu so sanjarili o viteškem rodu, ki je bival po holmih in dolinah, o katerih ni bilo sedaj niti sledu. Polni svete jeze so preklinjali usodo, ki je naklonila tako zlo dobremu ljudstvu, vendar so obetali v svoji svetli priprostosti narodu boljšo, srečnejšo bodočnost, in ta narod je gorel za svete ideale nove vere.

Minevala so leta, in delo je napredovalo, zdelo se je, da je domovina rešena za vse večne čase, zato pa so bili otočani ponosni in so postali polagoma — prevzetni. Vsak pa je hotel imeti kar največ zaslug za rešitev domovine, zato je nastala zavist, sovraštvo je razcepilo složne brate, drug je začel drugemu zmanjševati zasluge, da bi njegove tem bolj bliščale.

Morje pa ni mirovalo, ker mirovati ne more. Kakor prej je kljuvalo nizke obali in izpiralo ter trgalo zemljo; izpodjedalo je tudi umetne nasipe. Morje je delovalo pomalo. Včasih pa je vskipelo, se besno zaganjalo ob bregove, da se je tresla zemlja. Tedaj so najpametnejši zmajevali z glavami, a previdno molčali, ker so se — bali mogočnih veljakov, ki so imeli sto in sto najemnikov, ki so čuvali zaslužnega poglavarja. Morje pa le ni mirovalo, ker mirovati ne more. Nastal je strašen vihar; kakor da bi hotelo naenkrat pogoltniti otok, je besnelo in rohnelo morje, otočanje pa so se tresli v smrtnem strahu. Tedaj pa so zakričali najbojazlivejši in najpriprostejši ter zahtevali od prvakov sloge in mirnega dela. Poglavarji pa so bili modri možje in so sklenili premirje, ker so vedeli, da je po premirju boj tem veselejši in besnejši. Da bi se pa ne kalil mir, določili so preko otoka črto, do katere naj skrbijo in gradijo ta, do katere ona stran. In vsi priprosti ljudje so se radovali kakor otroci in slavili rešilni dan domovine.

Tiho je bilo v premirju. Celo dihali so tiho, da bi ne izdihali sovražnih sap, ki so jim tem hujše besnele v prsih. Vse sovraštvo je bilo v srcih. Po dnevi in ob javnih svečanostih so glasno in goreče molili za ohranitev miru, da bi nihče ne dvomil o njihovi rodoljubni volji. Ponoči in na skrivnem pa so kovarili, tihotapili in krali. Radi sloge je vse kopalo ob določeni črti, in polagoma je nastala prava, globoka struga preko otoka, in ko je nekoč nastal vihar, vdrla je morska voda v to strugo in ni več odtekla niti izpuhtela.

Preteklo je nekoliko stoletij. Mesto krasnega otoka sta štrlela iz morja dva revna, kamenita otočica, z maloštevilnim prebivalstvom. Med temi in onimi otočani je vladalo smrtno sovraštvo. Sivolasi starci pa so še vedno pripovedovali sinovom in vnukom o nekdanji lepoti svoje domovine ter o nesrečnem razkolu, ki je pospešil propad rodne zemlje. Mladenci so se jezili nad kratkovidnostjo svojih očetov, a vendar smrtno sovražili sosedne otočane, svoje brate. Nepoboljšljivi pesniki pa so še vedno prorokovali boljšo bodočnost, in zaslepljeno ljudstvo jim je verovalo.

Tuji čolnarji in brodarji, ki so tod mimo vozili, so doma svojim sinovom in vnukom pravili čudno zgodbo o zakletem otoku, in ti zopet svojim mlajšim, ko že zdavnaj ni bilo več sledu o nekdanjem krasnem svetu sredi širnega oceana.

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

III.

V zakladnici pri Sv. Frančišku.

Monstranca zlata, kelih zlat,
oprava z zlato nitjo tkana,
povsodi svila in škrlat
»ex pio voto«*) darovana.

Skoz mreže solnčni soj škeli,
prizore čudne senca riše ...
Gorjá, ki v zlato tem leži
peró nobeno ne popiše. —

*) Lat. — vsled pobožne zaobljube.

V gornjegradski katedrali.**) Vizija.

V svetišču sam, Tišina sveta
razliva v dušo mir slačak,
oko strmi in v lahnih valih
gubi pred njim se tajni mrak.
Ob zidih spomeniki davni
oživljajo se pred menoj
in zarkofagi kameniti
odpirajo se pod cerkvov.
Polni se stara hiša božja
in čarnosvitla luč vzplamti,
svitlejša kakor zora zgodna,
ki sneži vrh gorā ziati.
Škof Žiga Lambergar pristopa,
in Ernest Attems, Tomaž Hren,
za njimi broj opatov slavnih
in mož pozabljenih imen...
V granitnih krstah svečeniki
sanjali so stoletni sen,
da vzdramil jih bo glas trobente,
oznanjajoč vstajenja dan,
svobode dan za rod teptan,
ki v bedi stiska ga veliki
mogotec krut, nevstrahovan. —
Čuj danes bojne trublje glas
po širnem dolu se razlega
in klic mogočen v slednjo vas
in v slednjo kočo sega!
Glasān odmev do krst doni,
iz spanja mitvece budi,
in — vstaja trop čistit,
vstajenja dan slavit!...

Škof Lambergar daruje mašo,
z njim moli svečnikov zbor:
Da Vsevladar bi z lovor-vencem
okitil svōbode napor!
A gori pred prestolom božjim
Mohōr in Fortunat klečita
in za svoj rod, svoj rod trpeči
»Gospoda vojnih trum« prosita...

Večerni mrak rastoč po stenah
do kupole se pne,
in orgelj zadnji se akordī
kot v dalji grōm gubē...

**) Leta 1463. stopil je prvi ljubljanski škof Žiga Lambergar v posest Gornjegradske graščine, ki je bila od l. 1140. last benediktinskih opatov.

Škof Tomaž Hren je l. 1604. kapelo sv. Tomaža blagoslovil.

Škof Ernest grof Attems je v letih 1752—1760. pozidal velikansko novo hišo božjo v Fortunata in Mohorja, ki je največja v celem labodskem škofiji.
(Lapajne: Zgodovina Slov. Štajarja.)

ALBUM ČEŠKIH ŽEN.

ZDEŇKA HLÁVKOVA. ANT. ZAVADIL.
LJUBLJANA.

Češka domovina je izgubila te dni krasen biser iz krone svojih plemenitih hčerā, češko ženstvo tužno žaluje nad svežo gomilo ene izmed najboljših in najpožrtvovalnejših svojih družic, kajti ravnokar je njima nemila smrt siloma iztrgala izpred njunih oči svoj neizprosni zahtevek. Na Veliko soboto je v Pragi izdihnila svojo preblago dušo povsod in od vseh čislana, duhovita gospa Zdeňka Hlávková, žena jako bistrega, razsodnega duha, Čehinja izredne izobrazbe in vendar zraven nežnega, sočutja polnega, s čistim rodoljubjem prepojenega srca, skratka — vzneseni ideal pristne, narodne češke žene.

Nepozabna rajnica se je porodila 18. febr. 1844. v mestu Rakovniku, kjer je bil njen oče — dvorni svetnik vitez Matija Havelka — sloviti pravnik in dlje časa celo državni poslanec. Njena mati Růžena (Roza, Rozalija) jo je negovala z nežno materinsko skrbjo, kolikor je sploh goji slovanska mati do svojega ljubljeneza zarojenčka. Ko je pa nanese slučaj, da je bil oče premeščen v Písek, se je našlo za dovtipno dekletce najtečnejše hrane pri ondotnih čeških književnikih. »Pootavský slavík«, * pesnik Adolf Heyduk, kojega s pravično presodnostjo prištevam v češki pesniški triumvirat (Vrchlický, Čech, Heyduk), jo je poučeval v češčini, v zgodovini književnosti in risanjn, vodja cerkvenega petja Gregora pa vežbal njen polni glasek.

V šestem desetletju pretečenega stoletja se je preselila z očetom v Prago, kjer je izpopolnila in ob enem dovršila svojo izobrazbo, osobito pa v glasbi — v kateri je bila prava mojstrinja. Nikdar nenasičena moda zahteva od omikane ženske, da se izvežba tudi v več jezikih. Tudi

* Slavec ob reki Otavi; mesto Písek, kjer je Heyduk profesor na realki, leži ob imenovani reki.

Barlaam. Mlad sem znal, toda zdaj sem se odvadil.

Prvi (Misailu). A ti?

Misail. Bog mi ni podelil te modrosti.

Prvi. Tu glej carsko povelje.

Misail. Kaj mi ga je treba?

Prvi. Zdi se mi, da je ta pobegli krivoverec, tat, hudodelec — ti!

Misail. Jaz!? Za božjo voljo! Kaj se ti blede?

Prvi. Stoj, drži vrata. Takoj doženemo stvar.

Krčmarica. O ti nesrečni mučitelj! Še starcev ne puste pri miru.

Prvi. Kdo zna čitati?

Grigorij (stopi naprej). Jaz znam.

Prvi. Na ... A kje si se naučil?

Grigorij. Pri našem cerkovniku.

Prvi. Čitaj na glas. (Mu daje povelje).

Grigorij (čita). »Čudova samostana nevredni menih Grigorij, iz rodu Otrjopjevih, je postal krivoverec, poučen od hudiča mešati svete brate z raznovrstnimi zapeljivimi in grešnimi rečmi. A po poročilih se je izkazalo, da je ušel nesrečni Griška na litavsko mejo ...«

Prvi (Misailu). Kako, nisi tedaj ti, â?

Grigorij. ... »in car ga je ukazal uloviti ...«

Prvi. ... in obesiti!»

Grigorij. Tukaj ne pravi »obesiti«.

Prvi. Lažeš! Vsaka beseda se ne zapiše v vrsto. Čitaj »uloviti in obesiti«.

Grigorij. ... in obesiti. A star je ta tat Griška (gleda na Barlaama) okoli 50 let, rasti srednje, glava je plešasta, sive brade, velikega trebuha. (Vse gleda na Barlaama).

Prvi. Ljudje božji! Tukaj je Griška! Držite, vežite! Kdo bi si to mislil!

Barlaam (iztrga joč jezno). Pustite me, vražji ničvredneži! Kak Griška sem? Kako! Pedeset let, siva brada, velik trebuh! Ne, bratec, premlad si še, da bi se z mene norčeval! Dolgo nisem čital, težko razločujem črke, no tukaj že prepoznam, kako se je stvar zmešala. (Čita črko za črko). ... »a

let ima dvajset.« — Kaj, brate, kje je tukaj 50, â? Vidiš — 20?

Drugi stražnik. Da, da, spominjam se, dvajset, tako je bilo rečeno tudi nam.

Prvi stražnik (Grigoriju). Ti, bratec, si pa cel zabavnež, kakor se vidi. (Med čitanjem stoji Grigorij sklonivši glavo z roko pod pazduho).

Barlaam (nadaljuje). ... »a rasti je majhne, širokih prsij, eno roko ima krajšo od druge, modrih očij, rujavih las, na licu ima bradavico, na čelu drugo.« Saj nisi menda to ti, prijatelj?

(**Grigorij** potegne naenkrat bodalo. Vsi stopijo pred njim narazen. Skozi okno skoči ven).

Stražniki. Drži! Drži! (Vsi beže neredno).

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

IV.

Pri „Rogoviloveu“.*)

Poldan. Malce odpočiti,
suho grlo porositi,
mislim ne bo v kvar.
Tu s požirkom kaplje sveže
radodarno vsem postreže
gostoljub krčmar.

Suh iz torbe kos živila,
in studenega krepčila
v čašo poln zajém! —
V róko znova les popotni:
»Hvala ti, krčmar dobrotni,
hvala ti, na vžitku tem!«

Pri „Iglič“.

Človeku pot htel zajeziti
v planinski raj je škrt srđiti
in zrušil skalo vrh bregóv
s pomočjo zlobnih je duhóv.

V prepad je skala zagrmela,
ob robu strmem obviséla,
in v veličastno čudo Bog
spremènil delo zlih je rok.

*) Rogovilovec ali Viličar se zove, v gen. štab. karti »Gabelwirth« imenovan, izboren studenec med potjo iz Luč v Solčavo.

Na poti v Luče.

In tebe tudi tukaj srečam
v kostumu šegnem, kolesár,
na poti, zgledani od vihre.
Kolesa vztrajnost skušaš mar?

Lepoti se planinski divit
prikolovratil si lesém,
da jasen prizor bi narave
odprl zamračenim očem? —

Kaj če? Gourmandski tvoj želodec,
prijatelj žlahtnih postrvij,
iz mestnega je trottoirja
privedel v gorske te vasi!

NOVE KNJIGE.

Knezova knjižnica. VIII. z. 1901.
— „Tujci“. Spisal Iv. Cankar. — Ploviti Cankar nam je zopet podal delo, ki je značilno za posebnost njegovega umetniškega stvarjanja, pa tudi velepomembno radi tega, ker je sprožil pisatelj veliko vprašanje, tičoč se najvitalnejših interesov našega vedno bolj zapletajočega se kulturnega življenja z ozirom na slovensko-narodno osebnost. C. kot liričen epik tudi v tem svojem umotvoru ni zabrenkal na čisto nove strune, saj so nam akordi, ki nam zvene na ušesa iz „Tujcev“, deloma vsaj znani že iz prejšnjih njegovih del, a tam so bili le površno naznačeni, tu pa so v eni gotovi smeri z vso določenostjo označeni in izraženi. Cankarjeva posebnost je, da ima celo v svojih manjših spisih pred svojimi divinatoričnimi očmi nekako vse slovensko ljudstvo, katero mu služi za ozadje, iz katerega zdaj tu zdaj tam plastično izstopajo glavna lica delujočih oseb; ta posebnost je posebno mojstersko izvedena v „Tujcih“, kajti ozadje je široko, bogato, ker je ideja, katero je hotel umetnik izraziti v svojem delu, velika, ves slovenski narod obsegajoča. Okvir, ki objemlje to bogato ozadje, je slovenska zemlja t. j. slovenski narod kot tak, ki ni še infiltriran po tujih idejah, tisti narod, ki ima še svojo bolj ali manj pristno slovansko osebnost; ta okvir je označen površno, s par črtami in se zgublja v nedoločni megli. Z ozirom na to zemljo, na ta narod ravno, njegov duh, njegovo mišljenje so

njegovi voditelji — tujci; slučajno rojeni na tej zemlji, torej prvotno zdrava kri, so šli v tujino in se vrnili kot tujci domov; tujina jim je prepojila slovansko dušo s svojim sokom, tujina jim je preobrazila srce, zato so „tujci“ v svoji deželi. Vendar pa to niso ljudje iz tujine, domača kri jim teče po žilah, zato so to čudni „tujci“, nekaki — bastardi. Te dvojne snovi, ki nosijo kakor nekak podedovan greh s seboj, ne morejo nikoli spraviti v popolno soglasje; ta disharmonija pa dela vse njihovo mišljenje in dejanje nesigurno, nedomače, nepristno, tuje. Taka so tudi njihova dela: taka je politika, posneta po tujih uzorcih in slabo prilagoden domačim razmeram, nesigurna in omahujoča, ker nima stalnosti v organskem razvitku; taka je književnost, hlastajoča po modernih tujih vzgledih, domena diletantov in plitvih frazerjev. Kdor gleda na zgodovinski razvoj teh nezdravih razmer, vidi, da so liki kakor mladi advokat, ki se pripravlja na politično karijero in govoriči o umetnosti, pokrovitelj mladih umetnikov Koprivnik, ki nima pojma o umetnosti, profesor-jezikoslovec, ki presoja kipe, in razni Lužarji s ciničnim posmehom na obrazu, pravi tipi naše pregodne višje družbe. To so „tujci“, ki doma predstavljajo „narod“, ki govore fraze za narodov spas, ki dele milosti mnogoobetajočim mladeničem, ki so „nada in ponos“ narodov. So pa tudi drugi „tujci“, ki ne živijo doma, ki so se razgubili po raznih tujih mestih in se še za par stopinj odtujili rodni zemlji, kjer so „slučajno“ zagledali svet. Ti možje, na katere je narod doma deloma celo ponosen, komaj še lomijo materin jezik, o domačih razmerah pa govore „objektivno“. Tudi Tratnik med temi je tipična prikazen naših razmer. To je sreda, v kateri se giblje glavni junak Pavel Slivar, če še pridenemo čisto tuji, velikomestni svet, kojega vtrpanje in vzdihanje posebno pozna Cankar.

To pa je le zunanji svet, svet računa in razuma, kojega merimo po treh dimenzijah, kojega sodimo po trdosti in teži, od kojega pa je odvisen drugi nestalni, eterični svet srca in domišljije, ki se hoče oprostiti materialnih spon, ki je radi tega s prvim v večnem boju. Komur je dano, da se sprijazni s tem svetom, kdor ima „v krvi“, da je treba živeti, kakor se živi, in ne hrepeneti po nedosežnem, ta lahko

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

V.

Perijodični studenec.

Iz osrčja zemlje sili
srebropeni vir na dan
in skrivnostno v zemlje krili
spet izgine nepoznan. —

Večno kakor raz vršine
vir gubeč se v skalni sip,
up za upom zopet mine,
varajoč nas kratak hip.

„Ave Marija“ v Solčavi.

Prozorno mrak nad selom plôve,
za gôre tone beli dan,
k počinku zvon večerni zove,
pobožno križa se seljan. —

Ni molil z vami potnik verno
in trudne glave ni odkril:
strmeč v krasoto neizmerno
i on je božjo moč častil!...

ŠOLSKA IKONA.

SRBSKI SPISAL DR. LAZA K. LAZAREVIĆ.
PREVELA I. IN F. KLEMENČIČ.

(Nadaljevanje.)

Konja sta dirjala bolj in bolj, in ona je noslonila glavo na Ninkove prsi, pa je neutešno in silno zajokala.

Še malo se vidi skozi oblak prahu, kako se voz giblje.

Že se je obrnil po Zebičevi poti, a pop in za njim ves narod ne gane se z mesta in ne trene z očmi. Ko je voz že izginil, si je pop obrisal oči in pogledal po narodu. Mahnil je malo z glavo, kakor da bi rekel »z Bogom«, in stopil je čez cesto. Odprl je cerkvena vrata in padel je na obraz pred oltar, da se je s čelom dotaknil tal. Ležal je tako, more biti, četrť ure, a ko se je vzdignil in obrnil, zagledal je polno cerkev naroda.

Ko se je Ninko čez teden dni vrnil iz Belgrada, ni mogel dovolj odgovarjati

ljudem. Pripovedoval je mnogo čudnih stvari, ki jih je videl v Belgradu, da smo mu jedva verovali. Glede Mare je dejal, da je šel najprej s pismom vladike v neko šolo in ga izročil šolskemu predstojniku. Ta, je rekel, ko je prečital pismo, odišel je ž njim in z Maro na dom nekega profesorja Vučetića, in tu je izročil Maro. Pravil je, kako je v tej hiši marsikaj, da niti za deseto ne veš, čemu je in zakaj je, in kako se človek lahko osramoti, ako dobro ne pazi. Tako on, je rekel, niti ni gledal, marveč je pljuval poleg sebe. Ko je slučajno obrnil oči, pa stoji na tleh velika peskarica, — malo, je dejal, da ni v njo pljunil. Pozneje, je pripovedoval, vse to pri tem profesorju, so mu ponudili, da bi si nalil juhe na krožnik, a on, je dejal, je rekel: »Naj le bo, hvala, jaz lahko tudi iz sklede«, ter ni hotel mazati krožnika. — Vedeli smo mi že v naprej, da nas on ne osramoti!

Pop ga je vsaki hip prekinil: »A Mara?« ali: »A ona, kaj je rekla?« in Ninko je skušal povedati vse, kolikor lepše je znal. Rekel je, da je vesela kakor ptica in da jo ljudje, pri kojih je, imajo radi, da ne more bolje biti: »Ne pride«, je rekel, »s krila«. Bog daj! Samo da je nekoliko zmedeno pripovedoval, kako se je poslovil od nje. »Ni se niti jokala!« je dejal. Kje more to biti, da bi se otrok ne jokal?

Kaj da vam pravim, kako nam je bilo brez nje, kaj da vam opisujem, kako je bil siromak pop čisto zmeden, kako je mnogo-krat hotel to, a je delal ono, kako je mislil eno, a govoril drugo. Čemu da vam pripovedujem, kako smo bili kakor ubiti in kako je kum Ninko ves zarudel, ko je čez deset dni dobil pop pismo od Mare, v katerem je pravila: kako se čuti samo, kako se je hotela uloviti za kum Ninkov voz, ko se je vračal, kako se vedno skriva pred gospo za drva in v šupo, pa se na samem joče in kako, je dejala, hoče umreti. Ne treba mi se niti pri tem zadržavati,

Število detomorov bi nedvomno znatno padlo, ako bi se postavno uveljavila so-odgovornost možkih za eksistenco otrok. Možki bi se potem ne igrali tako lahko-miselno in brezskrbno z žensko častjo in mnogo manj bi bilo nesrečnih žensk. Tudi v slučaju, kadar bi možki ne hotel ali ne mogel v zakon vzeti ali dalje ljubiti ženske, s katero je svoj čas spolno občeval, bi vsak vsaj materijelno pripomogel za oskrbovanje otroka ter bi bila tako ženska obvarovana vsaj izkušnjave, da izvrši detomor radi pomanjkanja.

Glavno pa je: Doli z dvojno moralo na celi črti!

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

VI.

Logarjevi dolini.

Ti svet prelep, planinski svet,
iz dnu srca pozdrav ti vnet,
pozdravljen cvet in kras planin
in ti, najlepša vseh dolin.

Tu kos nam raja še cveti,
očit ves božji kras leži,
ki dičil je nebeški vrt,
prvotni sreči razprostrt.

Kot v dolu jézero temná,
kjer bajne lilije cvetó,
tako ležiš tu vrh planin,
najlepša gorskih ti dolin!

V kraljevo krono ni vkovan
smaragd takó bliščeč, krásán
kot mični ta planinski svet,
v zelenje ves in cvet odet!

Ponosno na-te zre okó,
srce pa vriska mi glasno:
Pozdravljen cvet in kras planin,
in ti najlepša vseh dolin!

BORIS GODUNOV. A. S. PUŠKIN. PREVEL EDVIČ.

VII. Krakov. Dom Višnevjeckega.

Samozvanec in pater Černikovski.

Samozvanec. Ne, oče moj, težav ne bode mnogo!

Predobro jaz poznam duh narodov:

Pobožnost prenapeta ni njegova;

A vzgled vladarjev jim je vedno svet.

Pri tem pa še ta strpnost ravnodušna.

Zagotovim te, da že čez par let

Ves narod moj in vsa iztočna cerkev

Naslednika moč Petra pripozna.

Pater. Naj te podpira blaženi Ignacij,
Ko pride enkrat ta presrečni čas.

A do tedaj, moj carjevič, skrij v duši

To seme božjega navdihnjenja;

Pretvarjati se pred tem grešnim svetom

Nam včasih višja zapove dolžnost:

Ljudje naj sodijo — besede, dela,

Namere tvoje vidi pa le Bog.

Samozvanec. Amen, kdo tam? (Pride sluga.)

Recite, da sprejemam.

(Vrata se odpro in vstopi tolpa Rusov in Poljakov.)

Tovariši! Odrinemo že jutri

Iz Krakova. Jaz, Mnišek, za tri dni

Ustavim se pri tebi v Sámboru.

Vem, tvoje gostoljubno bivališče,

Tvoj grad ponaša se z velikim sjajem,

A v njem je mlada gospodarica.

Nadejam se, da bodem videl krasno

Marino tam. A vi, prijatelji,

Rusija, Litva, vi zastave bratske

Povzdignite na vruga občnega,

Na mojega krvavega zlodejca.

Sinovi Slave! Kmalu popeljam

V boj zaželeni vaše hrabre čete...

A mnogo novih še med vami vidim.

Gavrila Puškin. Prišli so prosit tvojo
milost, car,

Da daš jim službo, meč.

Samozvanec. To veseli me.

Prijatelji, le k meni. Puškin, kdo pa

Je ta lep človek?

Čisto tako naj se tudi urede razmere trgovinskih uslužbenk.

Za izvršitev teh edino pravičnih reform je domalega vse zavisno od ljudskih zastopnikov v državnem in v deželni zborih ter občinskih zastopih. Pri teh mora ženstvo trkati, pri njih si mora iskati zaslombe. Slovenke bi, ako nas dosedanja znamenja ne varajo, našle v naših poslanskih krogih dovolj naklopijenosti v boju za ravnopravnost. Žal le, da se naše ženstvo še premalo zaveda te svoje v naravnem zakonu temelječe ravnopravnosti, da se še vedno ne more prav prebuditi v novi čas. Sicer pa bi bila ljudskih zastopnikov samih dolžnost, da bi vsaj nekaj svojih študij in svoje delavnosti posvetili temu delu socialnega vprašanja. Saj je veliko veliko zavisno od tega, da se vsi deli naroda redno, krepko in zdravo razvijajo v duhu časa. In ženstvo je že po svoji številnosti baš v našem, sicer maloštevilnem narodu faktor, ki zaslučuje vse pažnje.

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

VII.

Vrh Ojstrice.

V brezdanji globlji pod meno
svetá vrvenje, večni boj,
krog me veseljstva mir razlit,
bližine božje čar odkrit.

V krtišču zemskem skrito past
povsod nastavlja skrb in strast,
Tu orel čil, svobode sel,
drznó se gnezdo je pripel.

Jutranji svit goré zlati,
A v dolu gost še mrak leži....
Le skrij, le skrij mi, mrak temán,
zeleni hrib in cvetno plan!

Tam doli sveta tla leže,
kjer v bedi bratje mi trpé,
kjer solze toči narod moj,
ko bič vrši mu nad glavo!

Solzè in kri in toge sled,
boj ljut za skromne zemlje ped, —
drhti in trepeta srcè
le skrij, oblak, prizore te!

Savinski dolini.

Ni Bog nam dal srebrá, zlatá,
a dal nam v last je kos sveta,
nanj blagoslov nebes razlil
in v zemski raj ga spremenil.

Ta solnčni svet, ta svet krasán
Savinska cvetna je ravan,
Kjer biva rod če cvrst in čil
v zavetju starih šeg in sil,

Kjer bistro je Savine dno
kot vitkih postrvi oko,
kje sinja višnjevnost neba
nad njo se jasno lesketa.

Kjer brkih srn se trop podi,
zeleni log oko bodri,
kjer prsi dviga sveži zrak,
cvetlic planinskih vonj krepak. —

Dolina cvetna, dom ljubljen,
krasan kot prvi božji sen,
izročam ti pozdrav gorak,
plamtečih čustev skromen znak!

SLIKAR MARAN. ČRTICA.

SPISAL IVO ŠORLI. PODMELEC-TOLMIN,

Slikar Maran je imel ljubico. Ljubil jo je, kakor je ljubil one dni, ko jo je srečal prvič, krasno rožo, ki je cvetela pod njegovim oknom...

Večkrat je moral misliti na ono rožo še pozneje, ko se je bila že davno osula. Posetil ga je bil baš v istem času bratranec, ki je predaval botaniko na gimnaziju. Stopala sta po vrtu in prišla tudi do one rože. S ponosom jo je pokazal slikar profesorju.

»Ali si že kdaj videl kaj enakega? Ta plameneča barva, ta topel vonj!«

In profesor jo je prijel za stebelce, potegnul jo k sebi in jo preiskoval...

»Premalo prašnikov ima! Zame nima nobene vrednosti!« je odločil s suhim, zaprašenim glasom.